

Колодинський Сергій Борисович
доктор економічних наук, професор

Ланіна Ольга Іванівна

кандидат технічних наук, доцент

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРИЗИ

Реструктуризація промислових підприємств потребує ретельного аналізу та розробки принципів та методичних підходів на основі використання сучасних теорій управління, організації виробництва та заходів з підвищення конкурентоспроможності підприємств та укріплення їх ринкових позицій.

Структурна перебудова промислового комплексу України, спрямована на досягнення конкурентоспроможності продукції, повинна виходити з таких галузевих пріоритетів [1,с.23]:

- енергозбереження;
- насичення ринку споживчими товарами і продуктами харчування;
- виробництво конкурентоспроможної продукції, яка б замінила імпорту;
- нарощування видобутку власних енергоносіїв;
- використання вітчизняного інноваційного потенціалу;
- використання кластерної реструктуризації.

Таким чином, проблема реструктуризації в Україні на мікрорівні набула ключового значення для всього процесу реформування економіки України. Розвиток кризових явищ, з одного боку, і зацікавленість держави, з іншого, в максимальному збереженні підприємств, котрі мають необхідний потенціал виживання і є стратегічно важливими для країни в цілому, чи окремих її регіонів і все це загострило проблему реформування.

До загальноекономічних умов належать:

- 1) реструктуризація підприємств здійснюється, як правило, після проведення їх акціонування (приватизації), що пояснюється нестачею у держави коштів для реструктуризації підприємств, які не приватизовані;

- 2) загальноекономічною причиною можна назвати недостатній розвиток ринкового середовища, в якому здійснюється діяльність підприємств (відсутність або нерозвинутість конкуренції, специфіка форм розрахунків за сировину тощо). Цей чинник неминуче вплине на окремі елементи концепції реструктуризації;
- 3) існує проблема реальної (не за вказівкою зверху) інтеграції компаній у світові ринки капіталів, товарів тощо;
- 4) існує проблема дешевого позикового капіталу, оскільки для операції з реструктуризації підприємства необхідні додаткові фінансові ресурси, які є дуже дорогими в економіках, які трансформуються;
- 5) у країнах, які прямують до ринку система звітності та розрахунку фінансових результатів може викривити реальні результати роботи підприємства, що перетворює його зі збиткового в дохідне і навпаки;
- 6) до складу доходів підприємств включають частину витрат на персонал, штрафи, більшість витрат на соціальну сферу тощо;
- 7) існує певна нестача крупних інвестиційно привабливих підприємств;
- 8) проблемним є певний рівень ізоляції світових ринків капіталів (фондових, товарних тощо);
- 9) у більшості країн Європи існують певні штучні обмеження з боку держави щодо надання кредитів у країни Східної Європи;
- 10) низька прозорість ринків та існування штучних бар'єрів потрібної інформації;
- 11) нестача і низька якість інфраструктури;
- 12) низька ліквідність цінних паперів (наприклад, в Україні не більше 20,0% акцій, які знаходяться в обороті, можна вважати відносно ліквідними);
- 13) відсутність інститутів, які забезпечували б збереження і обслуговування емісій цінних паперів (що є дуже важливим, оскільки дозволяє

вирішувати проблему роздержавлення), а також інститутів, які захищали б інтереси інвесторів, а не емітента.

Потреба в реструктуризації є наслідком невчасного виявлення кризових явищ на підприємствах.

Таким чином, реструктуризація розглядається як комплекс заходів надзвичайного характеру, спрямованих на «виживання» підприємств в умовах кризи або викликаних потребою їхнього нового стратегічного розвитку незалежно від того, породжений він загальною макроекономічною ситуацією, зміною загальної кон'юнктури чи дією внутрішніх для підприємств чинників.

Реструктуризацію підприємства не слід розглядати як разову, більш чи менш широку систему заходів з оздоровлення і реформування підприємства, після реалізації яких потреба в оновленні і подальшому реформуванні відпадає. Реструктуризація є постійною функцією підприємства, за допомогою якої воно забезпечує собі постійну адаптацію до кон'юнктури і вимог ринку і постійно залишається конкурентоспроможним і прибутковим [2, с. 70].

Досягнення конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки є головним завданням будь-якого підприємства.

В сучасних трансформаційних умовах реструктуризація стала потужним ринковим механізмом та інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємств і включає комплекс заходів, направлених на відповідність функціонування підприємства в умовах динамічного розвитку ринку.

Реструктуризація спрямована на удосконалення структури та функцій управління, усунення відставання в технічно-технологічних процесах, удосконалення фінансово-економічної політики і досягнення підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції.

У період розвитку ринкових відносин в Україні, звичайно, буде посилюватися невизначеність (попит та ціна) і конкуренція. В таких умовах для ефективного існування підприємств вони повинні бути «конкурентоспроможними». Саме реструктуризація підприємств виступає як їх

перебудова, націлена на підвищення конкурентоспроможності і досягнення розширеного виробництва, а також одержання прибутку як основи фінансування [3, с. 17-21]..

Реструктуризація може здійснюватися в різних сферах:

- короткострокова, що складається з правової та фінансової частин;
- довгострокова, що базується на прийнятті стратегічних рішень.

Головним недоліком короткострокової реструктуризації є те, що питання продуктово-ринкової стратегії, інвестування в розвиток та реконструкцію і удосконалення підприємства не вирішується, тобто не створюється конкурентоспроможність підприємства.

Метою довгострокової реструктуризації виробництва є забезпечення своєчасного випуску конкурентоспроможної продукції, необхідної якості та в достатній кількості, що відповідає вимогам ринку.

Різновидом довгострокової реструктуризації є кластерна реструктуризація.

Кластерна структура економіки забезпечує і додаткові можливості для ефективного управління. Концепція кластерів базується на більш широкому розумінні процесу конкуренції між фірмами та регіонами [4, с. 43].

Удосконалення регіональної структури виробництва — це друга важлива проблема сталого розвитку, яка повинна стати основним інструментом мобілізації і концепції ресурсних та інституційних чинників підвищення конкурентоспроможності і структурно-інноваційного оновлення української економіки.

Політика, спрямована на створення промислових кластерів, мережевих структур, сприяє реалізації концепції сучасного планування економічного розвитку.

При проведенні реструктуризації виникає необхідність комплексного вивчення стану зовнішнього середовища з метою визначення потенційних можливостей реструктуризованого підприємства та його позиціонування

відносно підприємств-конкурентів. Це потребує здійснення відповідної аналітичної та дослідницької роботи, яка повинна носити цілеспрямований та послідовний характер. Для цього потрібно використовувати наступні методи дослідження: діагностика підприємства, експертний метод, бальний метод, рейтинговий порівняльний аналіз, факторний аналіз.

Необхідно виявити потенційні можливості підприємства та сформувані програму послідовного здійснення поставлених у результаті реструктуризації завдань, щодо підвищення конкурентоспроможності.

Практика та досвід показують, що успіх підприємства залежить приблизно на 70 % від стратегічного менеджменту підприємства, приблизно на 20 % — від ефективного оперативного управління підприємством і на 10 % — від якості виконання щоденних завдань [5, с.27].

Дослідження має актуальне значення тому що розвиває теоретичні та методичні підходи до формування програми реструктуризації промислових підприємств як шляху підвищення конкурентоспроможності виробництва.

Таким чином, сучасний період розвитку української економіки характеризується активним пошуком заходів щодо нарощування й відновлення промислового потенціалу підприємств. Однак відсутність комплексності в проведенні економічної політики не дає змогу забезпечити прискорений ріст вітчизняних підприємств і підвищення ефективності їх діяльності. В умовах, що склалися, реструктуризація може сильно впливати на позитивну зміну промисловості. Таким чином, реструктуризація підприємств при ефективному формуванні її механізмів повинна сприяти підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного виробництва й проведенню на новому рівні структурних перетворень у промисловості [6, с. 19-25].

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання з метою підвищення ефективності функціонування промислових підприємств на основі вдосконалення механізму реструктуризації, реалізація якого спрямована на стабілізацію фінансово-економічної діяльності

підприємств і їх адаптацію до ринкових умов функціонування. Використання розроблених підходів забезпечить скоординовану й планомірну реалізацію процесу реструктуризації на промислових підприємствах, дасть змогу здійснювати ефективне планування й використання необхідних у процесі перетворення засобів.

ЛІТЕРАТУРА:

8. Иванова Н.И. Национальные инновационные системы. М.: Наука, 2002. –244с.
9. Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. Інноваційна стратегія українських реформ. К.: Знання України, 2002. – 336с.
10. Крылов Э.И., Журавкова И.В. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятий. Москва: Финансы и статистика, 2001. -384с.
11. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів:Видавн. центр Львівського національного університету ім..І.Франка. 2001. – 608с.
12. Василенко В.А. Ткаченко Т.І. Стратегічне управління. Навч. посіб. – К.: ЦУЛ. 2003. – 396с.
13. Круглова Н.Ю. Инновационный менеджмент. Учеб.пособие.2-е изд. -М.: Изд-во РДЛ, 2001. -233с.